

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τρίτος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἰτησία — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

1 Ἰανουαρίου 1877

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ὁ ἱεράρχης οὗτος, τοῦ ὁποίου τὴν μνήμην ἐορτάζει σήμερον ἅπαν τὸ χριστεπώνυμον τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν πλήρωμα, ἐγεννήθη, περὶ τὸ 330 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, εἰς Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, χώρας τοσοῦτον ἐξελληνισθείσης ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὥστε ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἔλεγε περὶ αὐτῆς ὅτι «τότε τοῖς πεπαιδευμένοις ἐμβιωτήριον ὑπῆρχεν.» Εἰς τὴν Καππαδοκίαν τῶντι ὁ ἑλληνισμὸς ὀφείλει οὐ μόνον τὸν Βασίλειον, ἀλλὰ καὶ τὸν Γρηγόριον τοῦ Ναζιανζηνῶν, καὶ τὸν Εὐσέβιον, καὶ τὸν Πausανίαν, καὶ τὸν Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα, καὶ τὸν βασιλέα Μκυρίκιον, ὃν ὁ Μένανδρος ἔλεγε μουσῶν ἐραστὴν καὶ περὶ τὴν ποίησιν καὶ ἱστορίαν ἐντροφῶντα. Ἰδίως δὲ ἡ Καισάρεια, ἡ οὕτως ἐπὶ Τιβερίου μετονομασθεῖσα, ἐκαλεῖτο πρότερον Εὐσέβεια ἢ πρὸς τῷ Ἀργεῖῳ, καὶ Μάζακα· ὁ δὲ Στράβων βεβαιῶσθι ὅτι οἱ Μαζακηνοὶ ἠκολούθουν τοὺς νόμους τοῦ Χαρῶνδα, ἐκλέγοντες καὶ νομῶδον. ὅστις ἦτο ὁ ἐξηγητὴς τῶν νόμων. Βλέπετε πόσας ἀρχαίας ἑλληνικὰς ρίζας εἶχεν ἡ γενέθλιος τοῦ Βασιλείου πόλις. Ἀφ' ἧς δὲ ἐπεκλήθη Καισάρεια, ἤκμασε μάλιστα ἐν τῇ τρίτῃ ἑκατονταετηρίδι, ὅτε περιελάμβανε 400,000 κατοίκων καὶ ἀνέδειξε πρὸς τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς τὸν Δημοσθένη, πράξαντα πολλὰ καὶ μέγала εἰς τοὺς κατὰ Περσῶν πολέμους.

Ὁ Βασίλειος, φοιτήσας τὸ πρῶτον εἰς τὰς ἐν Καισαρείᾳ σχολὰς, προσῆλθεν ἔπειτα ἐνταῦθα εἰς Ἀθήνας, ὅπου συμμαθητὴς ἔσχε τὸν τε βραχύτερον ἐφάμιλλον αὐτοῦ ἀναδειχθέντα συναγωνιστὴν Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνῶν, καὶ τὴν μέγαν ἀντίπαλον, τὸν παραχάττην Ἰουλιανόν. Ὅτε ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια, κατ' ἀρχὰς μετῆλθε τὸ διηγηροικὸν ἐπάγγελμα καὶ ἐδίδαξε τὴν ῥητορικὴν. Καὶ τοι δὲ διαπρέψας κατ' ἀμφοτέρω ὡς διδάσκαλος καὶ ὡς συνήγορος, μετ' οὐ πολὺ ἐγκατέλιπε τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα· διότι τὸ τε παράδειγμα τοῦ πατρὸς, καὶ τῆς μητρὸς, καὶ τῆς ἀδελφῆς, ἡ τε ὁρμὴ τῆς ἰδίας φύσεως, καὶ ἡ φιλοτιμία ν' ἀφιερῶσθαι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀποθησαυρισθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ ἐξῶθεν ἐπιστήμην, τὰ πάντα ἔφερον αὐτὸν πρὸς τὴν

πίστιν ἣν ἐβλεπεν ἐκ παίδων πρεσβευομένην ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ. Ὅθεν εἰς ἡλικίαν εἰκοσιεπτὰ ἐτῶν, ἐδέχθη τὸ ἅγιον βάπτισμα ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Καισαρείας, ἐνώπιον τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ ὄλων, ὡς εἰ ἀποστολικὴν τινα ἐντολὴν ἐνώπιον δλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Καὶ ἐν τῷ ἅμα ἀπαλλαγείς ἀπὸ πάσης ἄλλης φροντίδος, καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς περὶ τῶν ἰδίων κτημάτων ὧν τὰ πλεῖστα διένειμεν εἰς ἐλέη δαψιλῇ, ἀπῆλθεν εἰς τὰ κυριώτερα ἱερά, τὰ τε ἐν ταῖς πόλεσι καὶ τὰ ἐν ἐρήμῳ, τῆς μεγάλης ἐκείνης ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εἰς ἣν ἤθελε νὰ ἀφοσιώσῃ ἑαυτὸν καὶ ἦτις, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κλέους αὐτῆς καὶ τῆς ἀμυῆς, ἐσπαράσσετο ὑπὸ τῆς τοῦ Ἀρείου αἰρέσεως. Ἐπὶ δύο ἔτη περιῆλθεν Αἴγυπτον, Παλαιστίνην, Συρίαν, Μεσοποταμίαν, ἀκροῶμενος τῶν θεολόγων, συζητῶν πρὸς τοὺς φιλοσόφους, ἀποθαυμάζων τοὺς ἐρημίτας καὶ ἐφοδιαζόμενος ἐνθουσιασμῶν καὶ πίστιν διὰ τῆς θέας τῶν ἱερῶν τόπων ἐν οἷς τοσαῦτα ἐτετέλεθησαν θαύματα. Ἐκεῖ ἐπληρώθη πεποιθήσεως μὲν καὶ ζήλου πρὸς τὰ ἐν Νικαίᾳ θεσπισθέντα δόγματα, εὐλαθείας δὲ πρὸς τὸν ἄκαμπτον αὐτῶν πρόμαχον· ἐκεῖ εἶδε τοὺς ἐρημίτας Ἀντώνιον καὶ Παῦλον, κατέκρινε τὴν ὑπερβολὴν καὶ κατὰχρησιν τοῦ ἀσκητικοῦ βίου παρ' ἄλλοις τισὶ καὶ ἐμελέτησε τὴν τάξιν τῶν κοινοβιακῶν μῆλλον μοναστηρίων, ἦτο τῆς ἐν κοινῷ φιλοπόνου ἀποχωρήσεως, ἣν δικαίῳ τῷ λόγῳ προετίμα τῆς ἀπράγμονος καὶ ἀπολύτου θεωρίας τῶν ἀσκητῶν.

Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὰ ἴδια ἔσπευσε νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν ὅσα εἶδε καὶ ἐμελέτησεν, ἐκλέξας ἐπὶ τούτῳ, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Πόντου, ἀναχώρημα, οὐχὶ ὁμως ὡς ἐρημίτης, ἀλλὰ μάλλον ὡς ἀνθρωπος ἐμπλεῶς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον καὶ ἀρεσκόμενος μὲν εἰς τὸν μονῆρ βίον, καθιστῶν δὲ αὐτὸν γόνιμον διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς ἐργασίας. Τῶντι ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ πρὸς Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνῶν, ὅστις διετέλει ἔτι, ὡς φαίνεται, περὶ τὰ ἐγκόσμια διατρίβων, ὁ Βασίλειος περιγράφει τὸ χαριστάτον αὐτοῦ ἐνδιαίτημα ἐντελῶς διάφορον τῆς ἀπαισίου ἐκείνης ἐρημίας ἐν ἣ ἀνηλίσκοντο οἱ τῆς Αἰγύπτου ἀσκηταί. «Μόλις, ἐπιστέλλει πρὸς τὸν Γρηγόριον, μόλις ἀπογνοῦς τῶν ματαίων ἐλπίδων ὡς ἐπὶ σοὶ εἶχόν ποτε, κατὰ βίου ζήτησιν ἐπὶ τὸν Πόντον ἀπῆλθον· ἔνθα δὴ μοι ὁ Θεὸς χωρίον ὑ-

πέδειξεν, ακριβῶς συμβαῖνον τῷ ἐμῷ τρόπῳ, ὡς τε οἷον πολλάκις εἰώθαμεν, ἀργοῦντες ἅμα καὶ παίζοντες τῇ διανοίᾳ συμπλάττειν, τοιοῦτόν ἐστι τῆς ἀληθείας καθορᾶν· ἕρος γάρ ἐστιν ὑψηλόν, βαθεῖα ὕλη κεκαλυμμένον, ψυχροῖς ὕδασι καὶ διαφανέσιν εἰς τὸ κατ' ἄρκτον κατάρρυτον· τούτου ταῖς ὑπωρεΐαις πεδίον ὑπτιον ὑπεστρέρεται, ταῖς ἐκ τοῦ ἔρους νοτίσι διηνεαῶς πλαινόμενον· ὕλη δὲ τούτῳ αὐτομάτως περιφρεῖσα ποικίλων καὶ παντοδαπῶν δένδρων, μικροῦ δεῖν ἀντὶ ἔρκους αὐτῷ γίνηται, ὡς μικρὰν εἶναι πρὸς τούτο καὶ τὴν Καλυψοῦς νῆσον ἣν δὴ πασῶν πλέον "Ομηρος εἰς κάλλος θαυμάσας φαίνεται.» Καὶ ἀφοῦ συνέκρινεν οὕτω τὴν ἐρημίαν ἐκείνην πρὸς τὴν ὀμηρικὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς, παραβάλλει ἔπειτα ἑαυτὸν πρὸς τὸν Ἀλκμαίωνα, ὅστις ἠσύχασε τελευταῖον φθάσας εἰς τὰς Ἐχινάδας νήσους. Αἱ κομψαὶ αὐταὶ καὶ ποιητικαὶ περιγραφαί, ἀπέχουσι πολὺ τῆς μοναστικῆς αὐστηρότητος. Καὶ εἶναι μὲν ἀναμφίβολον ὅτι ἔκτοτε ὁ μέγας Βασίλειος ἠκολούθησε μετὰ τινων φίλων τὴν τάξιν τοῦ θρησκευτικοῦ βίου, ἧς ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτῆς καὶ ἧτις ἔκτοτε μέχρι τῶν χρόνων ἡμῶν ἐξακολουθεῖ τηρουμένη εἰς τὰ μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς· ἀλλ' ἡ τάξις αὕτη, ἡ συνδυάζουσα μετὰ τοῦ θεωρητικοῦ βίου τὰς ἀγροτικὰς ἐργασίας καὶ τὴν σπουδὴν, οὐσιαστικῶς διέφερε τῆς τε ἀνελεήμονος σκληραγωγίας καὶ τῆς ἀπράγμονος ἡρεμίας ἐτέρων τινῶν τῆς Ἀνατολῆς μοναχῶν. Ἐνταῦθα δὲ εἶδεν ἐπὶ τέλους προσερχόμενον, ἔκτος ἄλλων φίλων, καὶ τὸν ἀπάντων εὐφύεστατον Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν, ὅστις ὅμως ἀσταθῆς ὢν ὄπως οὖν τὴν διάθεσιν, δὲν ἔμεινε πολὺ παρ' αὐτῷ, διότι, ἂν πολλάκις ἠνωχλεῖτο ὑπὸ τῶν θυρόδων τοῦ κόσμου, πολλάκις πάλιν δὲν εὐχαριστεῖτο οὐδὲ ἐν τῇ ἐρημικῇ σιγῇ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Βασίλειος ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα συνδράμῃ τὸν ἐπίσκοπον Ἀγκύρας ἐν τῇ συζητήσει ἣν ἀνέλαβε πρὸς Εὐνόμιον, νέον τινὰ καὶ περιφανῆ ὀπαδὸν τῆς τοῦ Ἀρείου αἰρέσεως. Καὶ ἔπειτα βασιλεύσαντος τοῦ Ἰουλιανοῦ, βλέπων τὴν χριστιανικὴν πίστιν κινδυνεύουσαν ἀπὸ αὐτοῦ πολὺ πλέον ἢ ἀπὸ τῶν ἀρειανῶν βασιλέων, ἐνόμισε καθήκον νὰ ἀποδουθῇ γενναϊότερον εἰς τὸν ἀγῶνα· ὅθεν, ἐνῶ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν ἦτο εἰμὴ ἀπλοῦς ἀναγνώστης, ἔλαβεν ἤδη τοὺς κατωτέρους τῆς ἱερωσύνης βαθμοὺς καὶ ἐπὶ τέλους ἐχειροτονήθη ἐν Καισαρείᾳ ἱερεὺς παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου, σχεδὸν συγχρόνως μετὰ τοῦ φίλου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, ὅστις προσεχειρίσθη τότε περίπου ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς, ἐπισκόπου ὄντος Ναζιανζοῦ. Εἶχε δ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀποθάνει ὁ Ἰουλιανὸς, καὶ οἱ δύο φίλοι, οἱ σύναμα ἀφιερωθέντες εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ Ἰϋψίστου, σύνναμα νυφράθησαν ἐπὶ τῇ ἀπαλλαγῇ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀπὸ πολεμίου ἰσχυροῦ· ὁ μὲν Γρηγόριος

στηλιτεύσας καὶ λοιδορήσας τὸν ἀποστάτην εἰς τὸν τρόπον ἐμφαίνοντα ὅποιον ὑπῆρξε τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου καὶ τῶν φόβων, ὁ δὲ Βασίλειος θραμβεύσας διὰ δεινότητος λόγου μᾶλλον ἀταράχου, μαρτυρούσης τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐμβριθειαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ λαμπρὰ αὕτη εὐγλωττία, ἡ κινήσασα τὸν θαυμασμόν τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ διδασκάλου, τοῦ ἐθνικοῦ Λιβανίου, ἐξήγειρε καὶ φρόνους πικροῦς, ἐτι δὲ τὴν δυσμένειαν αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου Καισαρείας Εὐσεβίου. Τότε ὁ Βασίλειος κατέφυγε πάλιν εἰς τὸ ἴδιον ἄσυλον, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἤμως ἐξῆλθε μετ' οὐ πολὺ κατορθώσας νὰ διαλύσῃ τὴν τοῦ ἐπισκόπου δυσπιστίαν. Ἰσχυρὸς δὲ ὢν διὰ τῆς συνέσεως, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς διαλεκτικῆς τέχνης, παντοδύναμος ἤδη ἀπέβη μάλιστα διὰ τῶν ἀγοθεργιῶν. Μεγάλου λιμοῦ ἐπικρατήσαντος ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ ἐν Πόντῳ ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἔπαθον καὶ αἱ περίξ χῶραι ὡς τε πάσα συνδρομὴ ἀπέβη δύσκολος, ὁ Βασίλειος παρεμβύθησεν τὸν λαόν, ἐκίνησε τὸν ἔλεον τῶν πλουσιῶν, κατέπεισεν αὐτοὺς νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπικουρίαν τῶν δυστυχῶν καὶ ἐθυσίασεν ἐπὶ τούτῳ, πᾶσαν ὑπολειπομένην αὐτῷ περιουσίαν, μηδεμίαν ποιούμενος διάκρισιν δόγματος, καὶ ἐξίσου παραμυθῶν ἀρειανούς, ἰουδαίους καὶ εἰδωλολάτραις. Ἐπὶ τῆς δεινῆς ταύτης συμφορᾶς ἐξεφώνησε τὴν γνωστὴν «ἐν Λιμῷ καὶ Λύχμῳ» ὁμιλίαν, ἐν ἣ ἐπεσώρευσεν ἅπαντας τοὺς θησαυροὺς τῆς εὐγλωττίας καὶ τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ ἵνα ἐξεγείρῃ τὸ τῆς ἐλεημοσύνης αἴσθημα· καὶ, μὴ ἀρκοῦμενος εἰς τὰ παραγγέλματα καὶ τὰ διδάγματα τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, ἀλλ' ἐνθυμούμενος ὅτι ὀμιλεῖ πρὸς λαοὺς ἐλληνίζοντας, ἀνακράζει πρὸς τοὺς ἄλλοις· «Αἰδεσθῶμεν Ἑλλήνων φιλόνηρωπα διηγῆματα. Περὶ τισιν ἐκείνων νόμος φιλόνηρωπος μίαν τράπεζαν καὶ κοινὰ τὰ σιτία, μίαν ἐστίαν σχεδὸν τὸν πολυάνθρωπον δῆμον ἀπεργάζεσθαι.» Τὰ σπαρτιατικὰ συσσίτια, τὰ ὅποια αἰνίττεται ἐνταῦθα ὁ Βασίλειος, δὲν ἐσυστήθησαν βεβαίως φιλανθρωπίας χάριν. Ἀλλ' ὁ ρῆτωρ, ἐν κρισίμοις περιστάσεσιν, ὁμοιάζει ὀλίγον τὸν στρατηγόν, ὅστις δεινῶς πολιορκούμενος, δὲν διστάζει νὰ μεταβάλλῃ εἰς προμαχῶνας, οἰκοδομᾷ ἐπὶ σκοπῷ ἄλλῳ ἐξ ἀρχῆς οἰκοδομηθείσας.

Περὶ δὲ τὸ 370, ἀποθανόντος τοῦ Εὐσεβίου, προσχειρίσθη διάδοχος αὐτοῦ. Καὶ οὕτω προσελθὼν εἰς ἐν τῶν ὑπάτων ἀξιωματίων τῆς ἐκκλησίας, δὲν ὑπέστη μὲν τὰς ἀκροσφαλεῖς τῆς τύχης τροπὰς δι' ἃς τοσοῦτον δραματικὴ ἀπέβη ἡ τοῦ Ἀθανασίου ἱστορία, ἀλλὰ προσφκειώθη τὴν εὐλάβειαν τῶν τε συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων δι' ἀρετῆς ἀναλλοιώτου καὶ δι' ἀξιορᾶστος τῇ ἀληθείᾳ μεγαλοφυΐας. Ὁ μέγας Βασίλειος ὑπῆρξεν ὁ ἀληθὴς τοῦ Εὐαγγελίου ἐπίσκοπος, ὁ πατὴρ τοῦ λαοῦ, ὁ φίλος τῶν δυστυχῶν, ἀδιάσειστος ἐν τῇ πίστει, ἀνεξάντλητος

ἐν τῇ ἐλεημοσίῳ. Αὐτὸς μὲν κατήνησε πένης· καὶ ἐνῶ οἱ πλείστοι τῶν ἀρχιερέων τῆς ἐκκλησίας δὲν διέπρεπον πλέον ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἀρετῇ, αὐτὸς δὲν εἶχεν εἰμὴ ἓνα μόνον χιτῶνα καὶ δὲν εἶχε εἰμὴ ἀπὸ ἄρτου καὶ λαχάνων εὐτελῶν· ἀλλ' ἔδαπάνηθησαυροῦς εἰς καλλωπισμὸν τῆς Καισαρείας, οἰκοδομήσας πρὸς τοῖς ἄλλοις παρ' αὐτῇ πτωχοτροφεῖον καὶ νοσοκομεῖον, τὰ ὁποῖα ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ὀνομάζει «καινὴν πόλιν, τὸ τῆς εὐσεβείας ταμεῖον, τὸ κοινὸν τῶν ἐχόντων θησαύρισμα, εἰς ὃ τὰ περιττὰ τοῦ πλούτου, ἤδη δὲ καὶ τὰ ἀναγκαῖα ταῖς ἐκείνου παραινέσεσιν ἀποτίθεται. . . . ἐν ᾧ νόσος φιλοσοφεῖται, καὶ συμφορὰ μακαρίζεται, καὶ τὸ συμπαθὲς δοκιμάζεται.»

Αἱ δὲ φιλάνθρωποι καὶ ἡμεροὶ αὐταὶ ἀρεταὶ τοῦ ἐπισκόπου Καισαρείας συνεβιάζοντο παρ' αὐτῷ μετὰ παραδόξου πολλᾶκις τόλμης καὶ γενναιοφροσύνης. Τῷ 372, ὁ ἀρειανὸς βασιλεὺς Οὐάλης παρήγγειλε τὸν ὑπαρχον Μόδεστον νὰ προσαγάγῃ διὰ πάσης ἀπειλῆς τὸν Βασίλειον εἰς τὴν μετὰ τῶν ἀρειανῶν κοινωνίαν. «Ὅθεν ὁ ὑπαρχος καλέσας τὸν ἐπίσκοπον «πῶς, εἶπεν αὐτῷ, τολμᾶς σὺ μόνος ν' ἀνθίστασαι εἰς τὸν ἰσχυρὸν βασιλέα;» Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ Βασιλείου, τί ἐννοεῖ ταῦτα λέγων, ἀπεκρίθη ὁ Μόδεστος· «σὺ μόνος ἀποποιεῖσαι ν' ἀκολουθήσῃς τὸ δόγμα τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅπερ ἠσπᾶσθησαν ἤδη πάντες οἱ λοιποί.» Εἰς ταῦτα ἀπήντησεν ὁ θεὸς ἀνὴρ· «αὐτὸς ὢν κτίσμα Θεοῦ ἢ Θεὸς κατὰ χάριν, οὐδὲν οὐδέποτε θέλω προσκυνῆσαι κτίσμα, οὐδὲ αὐτὸν τὸν ὑπαρχον.» Τότε ἀναπηδήσας οὗτος ὑπ' ὄργῆς, «πῶς, ἀνέκραξε, δὲν φοβεῖσαι τὴν δύναμιν ταύτην;» «Καὶ διατί, ἀπεκρίθη ὁ Βασίλειος, νὰ τὴν φοβηθῶ; τί εἰμφορεῖ νὰ μὲ κάμῃ;» «Ἐν ἐκ τῶν πολλῶν ὅσα κείνται εἰς τὴν ἐξουσίαν μου», ὑπέλαβεν ὁ ὑπαρχος. «Καὶ τίνα εἰσὶ ταῦτα;» ἠρώτησεν ὁ ἐπίσκοπος. «Ἐξορία, βάσανος, θάνατος», ἀπήντησεν ὁ Μόδεστος. «Ἄλλο τίποτε ἀπειλήσέ με, παρετήρησεν ὁ Βασίλειος· διότι ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ὅσα εἶπας, δὲν φοβοῦμαι τίποτε. Περὶ δημεύσεως δὲν εἰμφορεῖ νὰ ἀνησυχῆσῃ ἄνθρωπος μὴ ἔχων εἰμὴ δύο τετριμμένα ἱμάτια καὶ τινὰ βιβλία· ἐξορίαν δὲν δύναμαι νὰ πάθω, διότι, ὅπουδῆποτε τῆς γῆς, λογίζομαι ὁδοιπὸρος ἄπατρις· βάσανοι δὲν δύναται νὰ ἐπιβληθῶσιν εἰς σῶμα ἀσθενές, τὸ ὁποῖον θέλει ἐκπνεύσει ἅμα μίαν μόνον λάβῃ πληγὴν· ὁ δὲ θάνατος θέλει πληρώσει ἀπάσας τὰς ἐπιθυμίας μου, διότι θέλει μὲ φέροι πρὸς τὸν Θεόν.» Ἐκπλαγεὶς ὑπὸ τσαύτης παρρησίας ὁ ὑπαρχος ἀπεφάνητο· «τοιούτους τολμηροὺς λόγους οὐδεὶς οὐδέποτε ἐνώπιον ἐμοῦ, τοῦ Μοδέστου, ἐξέφραξεν.» Ἄλλ' ἴσως, παρετήρησεν ὁ Βασίλειος, οὐδέποτε ἐνέτυχες ἐπισκόπου. Ἡμεῖς, προσέθηκεν, εἰμεθα καθ' ὅλα πράξι καὶ ταπεινοί, οὐ μόνον πρὸς τὸν βασιλέα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἐ-

λάχιστον τῶν ἀνθρώπων. Ἄμα ὁμοῦ πρόκειται περὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως, πῦρ καὶ ξίφος καὶ θῆρες καὶ οἱ τὰς σάρκας ἴεμνοντες ἀνοχες, τρυφὴ μᾶλλον ἡμῖν εἰσὶν ἢ κατάπληξις· ἀκουέτω ταῦτα καὶ βασιλεῖς.» «Ὅθεν ὑπαρχος καὶ βασιλεὺς ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ ἐνδώσῃ καὶ νὰ ἀφήσῃ τὸν ἱερὸν ἄνδρα ἡσυχον. Τοῦτο δὲ ὅτι ὁ ἀρειανὸς Οὐάλης, καὶ τοι ἐκ διαλειμμάτων ἀπειλήσας τὰ ἔσχατα τὸν Βασίλειον, οὐδέποτε μέχρι τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀπειλῆς προέβη, εἶναι νέα ἀποδείξις τῆς ἀνοχῆς μεθ' ἧς ἐπολιτεύθη πρὸς τοὺς ἑτεροδοξοῦντας.

Καὶ ἡ μὲν καρτερία καὶ ἡ γενναιότης ἦν ἔδειξεν ὁ ἱεράρχης Καισαρείας ἐν τῇ πάλῃ ταύτῃ πρὸς τὸν ἀρειανὸν Οὐάληντα, εἶναι μία τῶν ἐξαιρετικῶν ἀρετῶν τοῦ ἀνδρός· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀξιάγαστος εἶναι ἡ καταπειστικὴ καὶ δημῶδης ἀφέλεια δι' ἧς περιεκάλυπτε τὴν ἐπιστήμην ἣν εἶχεν ἀποθησαυρίσει ἐν Ἀθήναις, ἵνα διδάξῃ τοὺς πολλοὺς τῆς Καισαρείας, ἵνα ὑψώσῃ αὐτοὺς μέχρι Θεοῦ διὰ τῆς θεωρίας τῆς φύσεως, ἵνα ἐξηγήσῃ εἰς αὐτοὺς τὰ θαυμάσια τῆς δημιουργίας. Ταῦτα ἰδίως προτίθενται αἱ ἐννεα αὐτοῦ Ὀμιλίαι αἱ ἐπιγραφόμεναι «εἰς τὴν ἐξᾶήμερον.» Ἀπαντῶνται μὲν ἐν αὐταῖς πολλαὶ φυσικαὶ πλάναι ὅσαι ἦσαν κοιναὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἀλλὰ αἱ Ὀμιλίαι περιλαμβάνουσιν ἐνταῦτῷ πολλὰς ὀρθὰς εἰδήσεις καὶ ἰδίως περιγραφὰς χριστιανιστάτας καὶ ἀκριβεῖς. Ὅποια φρονεῖς ἵνα καταδείξῃ ἀπανταχοῦ τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ· ὁποῖα φαντασία μετάρσιος ἅμα καὶ περιπαθῆς, ἵνα ὑψωθῇ μέχρι τῆς ἀγαθότητος τοῦ πλάστου· ὁποῖα λεπτότης καὶ εὐαισθησίας περὶ τὴν ἔκφρασιν ἵνα καταστήσῃ τὴν ἀγαθότητα ἐκείνην καταληπτὴν καὶ ἀγαπητὴν! Καὶ πῶς, κλίνοντες γόνυ ἐνώπιον τοιοῦτου ἱεροκλήρουκος, νὰ μὴ ἀποθαυμάσωμεν συγχρόνως τὸν ἑλληνικὸν ἐκεῖνον λαόν, ἐνώπιον τοῦ ὁποῖου ἐξεφωνοῦντο τοιοῦτοι λόγοι, καὶ μετὰ τὸ τοιοῦτο ὑπῆρχον τεχνίται ἀπλοὶ καὶ ἐργάται ἡμερόβιοι οἵτινες, καθὼς ἔλεγεν αὐτὸς ὁ ῥήτωρ, συνεκινουῦντο ὑπὸ τοιούτων διδασχῶν, ἐπικροτοῦντες καὶ θαυμάζοντες.

Ἡ τρυφερά καὶ γραφικὴ αὐτῆ φαντασία ἐπιφαινεται καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς ἄλλους τοῦ μεγάλου Βασιλείου λόγους, εἰς τὰς ἐπιστολάς αὐτοῦ, εἰς τὰς ἐλαχίστας τῶν συγγραφῶν. Ἐραστῆς ὢν ἔνθερμος τῆς ἀρχαίας ῥητορικῆς καὶ ποιήσεως, ἤθελε νὰ ἐμφυσησῇ τὸν τοιοῦτον πρὸς τὰ ἀμίμητα ἐκεῖνα ἀριστοτελεῖματα ἔρωτα εἰς τοὺς νέους χριστιανούς τοῦ πολυειδῶς ἤδη ἀλλοιωθέντος ἑλληνικοῦ κόσμου τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς. Ὅθεν ἔγραψε χάριν αὐτῶν παραινέσιν ἐπιγραφομένην μὲν «πρὸς τοὺς νέους ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων», προτιθεμένην δὲ νὰ συναρμολογήσῃ ὅσον ἐνδέχεται τὸν νέον, τὸν χριστιανικὸν ἑλληνισμόν, πρὸς τὸν ἀρχαῖον, τὸν ἐθνικόν. Καὶ πρῶτον δια-

γράφει ἐν συνόψει, εἰς τρόπον προσιτὸν τῇ διανοα τῶν νέων ἀκροατῶν πρὸς οὓς ἀπευθύνεται, τὰς ἐπαγγελίας τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως. «Τοσοῦτό γέμην εἰπὼν, ἱκανῶς ἂν ἴσως ὑμῖν ἐνδειξιμίην, λέγει, ὅτι πᾶσαν ὁμοῦ, τὴν ἀφ' οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι, τῷ λόγῳ τις συλλαβῶν, καὶ εἰς ἐν ἀθροίσας, εὐδαιμονίαν, οὐδὲ πολλοστῶ μέρει τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων εὐρήσει παρισουμένην, ἀλλὰ πλεῖον τοῦ ἐν ἐκείνοις ἐλαχίστου τὰ συμπαντα τῶν τῆδε καλῶν κατὰ τὴν ἀξίαν ἀρρησκότα, ἢ καθ' ὅσον σκιά καὶ ὕαυρ τῶν ἀληθῶν ἀπολείπεται. Μᾶλλον δὲ, ἢ οἰκειοτέρῳ χρήσασθαι παραδείγματι, ὅσῳ ψυχὴ τοῖς πᾶσι τιμιωτέρα σώματος, τοσοῦτον καὶ τῶν βίων ἐκατέρων ἐστὶ τὸ διάφορον. Εἰς δὴ τοῦτον ἄγουσι μὲν ἱεροὶ λόγοι, δι' ἀπορρήτων ἡμᾶς ἐκπαιδεύοντες.» Μεθ' ὃ ἐπιφέρει, ὅτι ἕως οὗ ὑπὸ τῆς ἡλικίας διακωλυόμεθα νὰ νοήσωμεν τὸ βάθος τῆς διανοίας τῶν ἱερῶν τούτων λόγων, «ἐν ἐτέροις, οὐ πάντῃ διειρηκόσιν, ὡς περ ἐν σκιαῖς τισι καὶ κατόπτροις, τῷ τῆς ψυχῆς ὄμματι τῶς προγυμναζόμεθα, τοὺς ἐν τοῖς τακτικοῖς τὰς μελέτας ποιοιμένους μιμούμενοι· οἱ γε, ἐν χειρονομίαις καὶ ὀρχήσεσι τὴν ἐμπειρίαν κτησάμενοι, ἐπὶ τῶν ἀγώνων τοῦ ἐκ τῆς παιδιᾶς ἀπολαύουσι κέρδους.» Οἱ δὲ ἕτεροι ἐκείνοι λόγοι δι' ὧν δέον οἱ χριστιανοὶ νὰ παρασκευάζωνται πρὸς τὴν ἐνάσκησιν τῶν ἀρετῶν, ὅσας ἀπαιτεῖ παρ' αὐτῶν τὸ θρησκειμα, εἶναι οἱ ποιηταί, οἱ λογοποιοί, οἱ ῥήτορες τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ. Καὶ ἐνταῦθα δι' εἰκόνας ἀληθεστάτης ἐξηγεῖ πῶς ὁ ἑλληνισμὸς οὗτος δύναται νὰ προοδοποιήσῃ τὸ ἔργον τοῦ χριστιανισμοῦ. «Ὡς περ οὖν οἱ δευσοποιοί, παρασκευάσαντες πρότερον θεραπείας τισὶν, ὅ,τι ποτ' ἂν ἦ, τὸ δεξιόμενον τὴν βαφὴν, οὕτω τὸ ἄνθος ἐπάγουσιν, ἂν τε ἀλουργόν, ἂν τε τι ἕτερον ἢ τὸν αὐτὸν δὴ καὶ ἡμεῖς τρόπον, εἰ μέλλοι ἀνέλπυτος ἡμῖν ἢ τοῦ καλοῦ παραμένειν δόξα, τοῖς ἔξω δὴ τούτοις προτελεσθέντες, τνικαῦτα τῶν ἱερῶν καὶ ἀπορρήτων ἐπακουσόμεθα παιδευμάτων, καὶ οἷον ἐν ὕδατι τὸν ἥλιον ὄρᾳν ἐθισθέντες, οὕτως αὐτῷ προσθαλοῦμεν τῷ φωτὶ τὰς ὄψεις.» Ἐκ τῶν δύο τούτων ἀλλεπαλλήλων εἰκόνας, ἢ τελευταία αὕτη μάλιστα ἡδύνατο, διὰ τὴν λεπτότητα αὐτῆς, νὰ κοσμήσῃ τὴν ὑψηλοτέρην ποίησιν. Ἄλλ' ὃ ῥήτωρ οὐδὲ εἰς ταύτην ἀρκεῖται· καὶ προαιρούμενος νὰ παραστήσῃ ἔτι ζωηρότερον τὴν ἀμοιβαίαν τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς χριστιανικῆς παιδεύσεως σχέσιν καὶ τὴν κοινὴν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἐνέργειαν, ἐτέραν αὖθις συνεπάγεται χαιρεσάτην εἰκόνα. «Καθάπερ, λέγει, φυτοῦ οἰκία μὲν ἀρετῇ τὸ καρπῷ βρύειν ὠραίῳ, φέρει δὲ τινὰ κόσμον τὰ φύλλα τοῖς κλάδοις περισειόμενα· οὕτω δὴ καὶ ψυχῇ, προηγουμένως μὲν καρπὸς ἢ ἀλήθεια, οὐκ ἄχαρὶ γε μὴν οὐδὲ τὴν θύραθεν σοφίαν περιβεβλήσθαι, οἷόν τινα φύλλα σκέπην τε τῷ καρπῷ καὶ ὄψιν οὐκ ἄωρον παρεχόμενα.»

Ἄφου δὲ ἔθεσεν οὕτω τὴν ἀρχὴν, ὅτι ἢ ἔξω, ἢ θύραθεν, καθὼς ἔλεγεν αὐτὴν, ἢ ἀρχαία ἑλληνικὴ τελευταῖον σοφία εἶναι ἀπαραίτητον προγύμνασμα καὶ καλλώπισμα πάσης χριστιανικῆς ψυχῆς, ἐπιφέρει ὅτι δὲν πρέπει ὅμως νὰ προσέχωμεν ἐξίσου τὸν νοῦν εἰς πάντα τὰ παρὰ τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ῥητόρων γραφέντα. «Ἄλλ' ὅταν μὲν τὰς τῶν ἀγαθῶν πράξεις ἢ λόγους ἡμῖν διεξιῶσιν, ἀγαπᾶν τε καὶ ζηλοῦν, καὶ ὅ,τι μάλιστα πειρᾶσθαι τοιούτους εἶναι· ὅταν δὲ ἐπὶ μοχθηροῦς ἀνδρας ἔλθωσι, τὴν μίμησιν ταύτην δεῖ φεύγειν, ἐπιφρασσομένους τὰ ὄτα, οὐδὲν ἤττον ἢ τὸν Ὀδυσσεά, φασὶν ἐκείνοι, τὰ τῶν Σειρήνων μέλη. Ἡ γὰρ πρὸς τοὺς φαύλους τῶν λόγων συνήθεια, ὁδὸς τις ἐστὶν ἐπὶ τὰ πράγματα.» Ἐξακολουθῶν δὲ τὸν συνήθη αὐτῷ χαριέντα ἐκείνον εἰκονικὸν λόγον, ἰδίως περὶ τῶν ῥητόρων ἐπιλέγει· «Καὶ καθάπερ τῆς ῥοδονιας τοῦ ἄνθους δρεψάμενοι, τὰς ἀκάνθας ἐκκλίνομεν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων λόγων, ὅσον χρήσιμον καρπωσάμενοι, τὸ βλαβερὸν φυλαξόμεθα.»

Ἄλλὰ μετ' οὐ πολὺ, ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ αὐτοῦ πρὸς τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἑλληνικῆς διανοίας, θεωρεῖ ὅτι ἅπαντα τῇ ἀληθείᾳ εἶναι ἄξια τῆς τῶν χριστιανῶν μελέτης, βεβαίῳ ὅτι πᾶσα ἢ τοῦ Ὀμήρου ποίησις ἀρετῆς ἐστὶν ἔπαινον, καὶ συνιστᾷ αὐτοῖς Σόλων, Θέογγιν, Πρόδικον, Εὐριπίδην, Πλάτωνα, ἐπιφωνῶν· «Καὶ σχεδὸν ἅπαντες, ὧν δὴ καὶ λόγος τίς ἐστιν ἐπὶ σοφίᾳ, ἢ μικρὸν, ἢ μεζῶν, εἰς δύναμιν ἕκαστος, ἐν τοῖς ἑαυτῶν συγγράμμασι, ἀρετῆς ἔπαινον διεξῆλθον.» Καὶ οὐδὲ εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ ἀρκεῖται, καὶ πολλὰς τῶν πράξεων νομίζει ἀξίας μνήμης καὶ μιμήσεως, φέρων εἰς παράδειγμα τὰς ἀρετὰς τοῦ Περικλέους, καὶ τοῦ Σωκράτους, καὶ τοῦ Εὐκλείδου, καὶ τοῦ Κλεινίου, καὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἀρετὰς τὰς ὁποίας εὐρίσκει πολλάκις συμφώνους πρὸς τὰ ἱερώτατα τοῦ Εὐαγγελίου παραγγέλματα. Πάλιν ὅμως ἐπανέρχεται εἰς τὴν διάκρισιν τῶν χρησίμων καὶ τῶν βλαβερῶν, καὶ ἐξακολουθεῖ μέχρι τέλους περιγράφων σκιαγραφίαν τινὰ τῆς ἀρετῆς ἣν οἱ χριστιανοὶ δύνανται νὰ πορισθῶσιν ἐκ τῶν ἔξωθεν παιδευμάτων. «Τοῖς γὰρ ἐπιμελῶς ἐξ ἐκάστου τὴν ὠφέλειαν ἀθροίζουσιν, ὡς περ τοῖς μεγάλοις τῶν ποταμῶν, πολλαὶ γίνεσθαι πολλαχόθεν αἱ προσθήκαι πεφύκασιν.» Τοιοῦτοτρόπως ἐννοεῖ ὁ μέγας ἐκεῖνος ἱεράρχης τὸν συνδυασμὸν τοῦ ἑλληνισμοῦ μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ὁ Βασίλειος ἔγραψε προδήλως τὴν παραίνεσιν ταύτην ἐνθυμούμενος τὴν πονηρίαν μεθ' ἧς ὁ Ἰουλιανὸς ἐπεχείρησε ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν χριστιανισμὸν τὸ ὄπλον καὶ τὸ κόσμημα τῶν γραμμάτων καὶ καθ' ἧς τοσοῦτον ἀνάθεκτος εἶχεν ἡδὴ ἐξεγερθῆ ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός. Ὁ Βασίλειος ἤτο μὲν φύσει ἐμβριθέστερος τοῦ φίλου αὐ-

τοῦ, ἀλλ' οὐδὲν ἤττον ἡγάπα περιπαθῶς τὴν καλλιέπειαν. Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ διετέλει ἀπόρσιτος εἰς τὰς ἡδονὰς τοῦ βίου, ἀλλ' ἡ φαντασία ἦτο λαμπρά· ἡ πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν εὐλάβεια αὐτοῦ δὲν ἴσχυε νὰ ἀποτρέψῃ τὸν ἄνδρα ἀπὸ τῶν θεληγῆτρων τῆς εὐγλωττίας, καὶ αὐτὸς, ὁ τῆς Καππαδοκίας ἀρχιερεὺς, δὲν ἐδίσταζε νὰ πέμπῃ πολυαριθμούς μαθητὰς εἰς τὸν ἐθνικὸν σοφιστὴν Λιβάνιον, παρακαλῶν μὲν νὰ κοσμήσῃ αὐτοὺς διὰ τῆς περὶ τὸν λόγον κομψότητος, πεποιοῦν δὲ ὅτι βραδύτερον θέλει αὐτὸς μεταδώσει αὐτοῖς τὴν τῶν πεποιοήσεων δύναμιν. Καί τοι τοσοῦτον ἔχων βαθεῖαν πίστιν, ἠγνόει ἴσως ὅτι ἡ ἄπλαστος συγκίνησις δὲν ἔχει ἐπὶ τέλους χρεῖαν πολλῆς περὶ τὸ λέγειν ἐπιστήμης ἵνα ἀρπάσῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκρατῶν. Κατ' εὐτυχίαν ἐνῶ ἡ φιλοκαλία αὐτοῦ ἦτο ὀπωροῦν ἐπιτετηθευμένη, αὐτὸς ἔγραφε πολὺ ἀφελέστερον. Μυθεῖς διὰ τῆς ἱεροσύνης εἰς τὴν μελέτην τῶν παθῶν καὶ τῶν νοσημάτων τῆς ψυχῆς, ἐν οἷς ὁ δαιμόνιος τοῦ Ἀριστοτέλους νοῦς ἐζήτει τὰς ἀρχὰς τῆς εὐγλωττίας, ὁ Βασίλειος ἀνεύρισκεν ἐν αὐτοῖς, ἵνα εἰκονίσῃ καὶ συγκινήσῃ τὸν ἄνθρωπον, τέχνην τελειοτέραν τῆς τέχνης τῶν σοφιστῶν οὐς ἀπεθαύμαζε.

Πολλὰ τῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ δὲν εἶναι εἰμῆ πραγματεῖαι ἠθικαὶ κατὰ τῆς φιλαργυρίας, τοῦ φθόνου, τῆς ἀσωτείας, ἀλλ' ἡ εὐαγγελικὴ τοῦ βήτορος χάρις περιβάλλει τὰ τετριμμένα ταῦτα θέματα διὰ καινοπρεποῦς τινος χαρακτῆρος. Ὁ μέγας Βασίλειος εἶναι πρὸ πάντων ὁ ἱεροκῆρυξ τῆς ἐλεημοσύνης, ὑπὲρ πάντα ἄλλον νοήσας τὸν ἐξαιρετὸν ἐκεῖνον τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου χαρακτῆρα, τὸν συνεπαγόμενον τὴν κοινωνικὴν ἰσότητά διὰ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Εἰς τοῦτο δὲ μάλιστα θαυμασιῶς ἠυδοκίμησεν, εἰς τὸ νὰ μαλάξῃ τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὸ νὰ καταπέσῃ αὐτοὺς νὰ τείνωσι χεῖρα βοηθείας πρὸς ἀλλήλους. Ἀλλὰ δὲν εὐδοκίμει ὀλιγώτερον περὶ τὴν περιγραφὴν τῆς βραχύτητος τοῦ βίου, τῆς ματαιότητος τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν, τῆς μετανοίας ἣν συνεπάγονται αἱ ἀθώοι τῶν κόσμου τούτου εὐχαριστήσεις, κατορθώσεις καὶ μετὰ τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους ν' ἀναδειχθῇ εὐγλωττος ἐπὶ τοῦ μονοτόνου τούτου θέματος τῶν ἀνθρωπίνων συμφορῶν. Πηγὴ δὲ τῆς περὶ ταῦτα εὐγλωττίας αὐτοῦ εἶναι ἡ παλαιὰ διαθήκη, τῆς ὁποίας ἀσμένως δανείζεται τὴν ποίησιν, ποίησιν ζωγραφικωτέραν καὶ τολμηροτέραν τῆς ἑλληνικῆς· ἀλλ' εἰς τὰς ζωηρὰς τῆς ἐβραϊκῆς μούσης εἰκόνας, ἀναμιγνύει τὸ τρυφερὸν ἐκεῖνο πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα αἰσθημα καὶ τὴν ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ ἐκεῖνην μαλακότητα ἣτις ἀποτελεῖ τὸ κύριον τῆς καινῆς διαθήκης κάλλος. Στρέφων τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν, προτείνει χεῖρα ἐπίκουρον εἰς πᾶσαν δυστυχίαν, διότι θέλει νὰ παραμυθήσῃ ἅμα καὶ

νὰ διδάξῃ. Ἐντεῦθεν ἡ ἀκατανόητος ἰσχὺς ἣν οἱ λόγοι αὐτοῦ εἶχον εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ. Ἀσθενῆς τὸ σῶμα καὶ κατατμηκόμενος ὑπὸ τῆς ὀδύνης, δὲν ἔπαυσε ποτὲ κηρύττων ἀδιακόπως καὶ περιοδεύων· τοσοῦτον διακαῆς ἦτο ὁ ζῆλος τοῦ ἀνδρός. Ὅτε δ' ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον τῇ πρώτῃ ἰανουαρίου 379, καθ' ἣν ἡμέραν ἡ ἐκκλησία ἡμῶν πανηγυρίζει ἕκτοτε κατ' ἔτος τὴν ἔνδοξον αὐτοῦ μνήμην, ὁ λαὸς τῆς ἐπαρχίας ὀλοκλήρου συνέδραμεν εἰς τὴν ἐκφορὰν αὐτοῦ. Εἰδωλολάτραι καὶ Ἰουδαῖοι συνέκλυσαν τὴν ἡμέραν ταύτην μετὰ τῶν χριστιανῶν, διότι διετέλεσεν εὐεργέτης ἀπάντων. Τοιαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ τοῦ πλήθους συρροή, ὥστε οὐκ ὀλίγοι ἀπέθανον ἐκ τοῦ ὄπισμου καὶ τῆς συγκλονήσεως· καὶ οἱ τοιοῦτοι ἐμακαρίζοντο ὑπὸ τῶν ἐπιζώντων, ὡς ἀξιωθέντες νὰ συναποθάνωσι μετὰ τοσοῦτον ἱεροῦ ἀνδρός, καὶ ὠνομάζοντο, ἕνεκα τῶν σωζομένων ἐτι ζωηρῶν τῆς εἰδωλολατρίας ἀναμνήσεων, «θύματα ἐπιτάρια.» Τοιαύτη εἶναι ἡ τοῦ ἀθανάτου ἐπισκόπου Καισαρείας εἰκὼν, ὅσα συνάγεται ἐκ τῆς ἀκριβοῦς μελέτης τοῦ βίου αὐτοῦ καὶ τῶν ἔργων. Ὅπόσον ἡ εἰκὼν αὕτη διαφέρει τῆς γελοιογραφίας δι' ἣς ἡ παρ' ἡμῖν δημόδης παράδοσις κατήντησε νὰ παραστήσῃ «τὸν μέγαν τῆς ἀληθείας διδάσκαλον», «τὸ καύχημα τῆς ἐκκλησίας», «τὸν ἔνθεον τῆς οἰκουμένης φωστῆρα», ἐν τοῖς ὀχλοῖς ἐκεῖνοισι ἄσμασι τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε δὲν παύουσι περιεσπόμενα τὴν παραμονὴν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου εἰς τὰ χωρία, εἰς τὰς κόμας καὶ εἰς τὰς πόλεις ἡμῶν! Τοιοῦτος ὅμως εἶναι ὁ λάος· δὲν εἰμπορεῖ νὰ θαυμάσῃ τοὺς μεγάλους αὐτοῦ ἄνδρας εἰμῆ καταβιβάτων οὕτως εἰπεῖν αὐτοὺς μέχρι τῆς ἰδίας περιωπῆς καὶ ἀτμοσφαιράς. Ἀλλὰ μὴ ψέξωμεν καὶ μὴ καταφρονήσωμεν πάλιν τὸν λαὸν τοῦτον ἀπολύτως. Τοῦλάχιστον ὁ ὄχλος αὐτὸς ἐνθυμεῖται, κατ' ἴδιον μὲν τινὰ τρόπον, ἐνθυμεῖται ὅμως πάντοτε, καὶ ἀποθαυμάζει, καὶ προσκυνεῖ τὸν ἐξαισίον ἐκεῖνον ἱεράρχην ὅστις εἶναι ἐν τῶν καυχημάτων τῆς πατρίου ἱστορίας. Ὅπόσοι δὲ ἐκ τῶν λεγομένων ἀνωτέρων κοινωνικῶν τοῦ ἔθνους τάξεων, οὐδεμίαν τοῦ ἀνδρός τηροῦσι μνήμην, ἢ τὸ πολὺ εἰς μόνην τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τὴν γνῶσιν περιορίζονται!

Κ. ΠΑΡΗΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

Ο ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟΣ ΦΥΛΑΞ

I

Λευκὸς οἰκίσκος ὑποκρύπτεται μεταξὺ ἡνθισμένων μηλεῶν. Εἶναι πρωῒα, καὶ ἡ εὐοσμος δροσοῦλα ἀναμένει τὸ φίλημα τοῦ ἡλίου, ὅστις ἀπορροφᾷ τὰ δάκρυά της καὶ τὰ μεταφέρει εἰς τὸν οὐρανόν. Πενταχόθεν φωτοβολεῖ ἡ φύσις καὶ προσιωνίζεται ἡμέρα λαμπρὰ συνάμα καὶ γόνιμος.

Ἄνοιγει ἡ θύρα καὶ πρὸ τῆς φλιάς ἐμφα-